

**Ustawa o grobach i cmentarzach wojennych
z dnia 28 marca 1933 r. (Dz.U. Nr 39, poz. 311)**

tj. z dnia 10 marca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 681)

(zm. Dz.U. z 2018 r. poz. 369)

Art. 1 [Objaśnienie pojęć]

1. Grobami wojennymi w rozumieniu ustawy są groby i miejsca spoczynku:

- 1) poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego;
- 2) osób wojskowych, poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość;
- 3) sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zleczone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojennych;
- 4) jeńców wojennych i osób internowanych;
- 5) uchodźców z 1915 r.;
- 6) osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego od dnia 1 września 1939 r.;
- 7) ofiar niemieckich i sowieckich obozów, w tym cmentarzyska ich prochów;
- 8) osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

2. Groby rodzinne, chociażby w nich były umieszczone zwłoki osób, wymienionych w ust. 1, nie są grobami wojennymi.

3. Cmentarzami wojennymi w rozumieniu ustawy niniejszej są cmentarze, przeznaczone do chowania zwłok osób, wymienionych w ust. 1.

4. Groby wojenne zasadniczo powinny być zgrupowane na cmentarzach wojennych.

Art. 1a (uchylony)

Art. 2 [Obowiązek otaczania grobów szacunkiem i powagą] Groby wojenne bez względu na narodowość i wyznanie osób, w nich pochowanych, oraz formacje, do których osoby te należały, mają być pielęgnowane i otaczane należnym tym miejscom szacunkiem i powagą.

Art. 3 (pominięty)¹⁾

Art. 4 [Zezwolenie na ekshumację zwłok z grobu wojennego]

1. Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanemu dalej „Prezesem Instytutu Pamięci”, przysługuje prawo zarządzenia ekshumacji zwłok z grobu wojennego i przeniesienia ich do innego grobu.

2. Prezes Instytutu Pamięci wskutek umotywowanej prośby rodziny lub otoczenia osoby pochowanej w grobie wojennym bądź prośby instytucji społecznej może zezwolić na ekshumację zwłok z grobu wojennego i przeniesienie ich na inne miejsce w kraju lub poza granicami Państwa oraz na sprowadzenie zwłok z obcego państwa celem ich pochowania w kraju w grobie wojennym.

Art. 4a [Odwołanie od decyzji Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej] Od decyzji Prezesa Instytutu Pamięci, o których mowa w art. 4, przysługuje odwołanie do Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Art. 5 [Wymóg zezwolenia wojewody na roboty ziemne] Przeprowadzanie robót ziemnych, wznoszenie pomników i innych urządzeń na cmentarzach i grobach wojennych wymaga zezwolenia wojewody.

Art. 5a [Kompetencje wojewody w zakresie zatwierdzania planów cmentarzy wojennych] Zatwierdzanie planów cmentarzy wojennych oraz sprawy dotyczące ogólnego zarządu cmentarzy wojennych, a w szczególności sprawy związane z ewidencją, remontem i utrzymaniem grobów i cmentarzy wojennych oraz sprawy związane z uregulowaniem własności gruntów, zajętych pod cmentarze wojenne, należą do zakresu działania wojewody.

Art. 6 [Nadzór nad grobami i cmentarzami wojennymi]

1. Groby i cmentarze wojenne pozostają pod opieką Państwa. Zwierzchni nadzór nad nimi polegający na sprawdzaniu i kontrolowaniu działań podległych jednostek pod względem legalności i podejmowania w tym zakresie decyzji administracyjnych sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z zachowaniem uprawnień przysługujących Kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz wójtom (burmistrzom, prezydentom miast) na podstawie ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2126 i 2281 oraz z 2016 r. poz. 749 i 1250) oraz uprawnień przysługujących Prezesowi Instytutu Pamięci na podstawie art. 4 i na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2016 r. poz. 1575).

2. Koszty budowy i utrzymywania, w tym remontów, grobów i cmentarzy wojennych są ponoszone ze środków budżetu państwa.

3. Wojewoda może, w drodze porozumienia, powierzyć jednostce samorządu terytorialnego obowiązek utrzymania grobów i cmentarzy wojennych, z jednoczesnym przekazaniem odpowiednich funduszy, jeżeli jednostka samorządu terytorialnego nie przejmie tego obowiązku bezpłatnie.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może powierzyć fundacjom, stowarzyszeniom i instytucjom społecznym, za ich zgodą, obowiązek utrzymania grobów i cmentarzy wojennych.

4a. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, nadzór nad wykonywaniem przez fundacje, stowarzyszenia i instytucje społeczne obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych sprawuje wojewoda.

4b. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przekazywać podmiotom wskazanym w ust. 4, jak również jednostkom samorządu terytorialnego, związkom wyznaniowym i innym podmiotom sprawującym opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi, środki finansowe na wykonywanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi.

4c.²⁾ Podmioty, o których mowa w ust. 4 i 4b, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi.

4d.³⁾ Dotacja na dofinansowanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi może obejmować nakłady konieczne na:

1) wykonywanie czynności związanych z poszukiwaniem, budową, remontem, przeniesieniem i utrzymaniem grobów i cmentarzy wojennych;
2) niezbędne czynności dodatkowe prowadzące do realizacji celów, o których mowa w pkt 1;
3) prowadzenie badań naukowych, ekshumacji i badań archeologicznych związanych z grobami i cmentarzami wojennymi.

4e. ⁴⁾ Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie zadań, o których mowa w ust. 4d.

4f. ⁵⁾ Jeżeli grób lub cmentarz wojenny ma wyjątkową wartość historyczną, w szczególności potwierdzoną objęciem go jedną z form ochrony wskazanych w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2017 r. poz. 2187 oraz z 2018 r. poz. 10), dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie zadań, o których mowa w ust. 4d.

4g. ⁶⁾ Jeżeli z uwagi na stan zachowania grobu lub cmentarza wojennego wymagane jest niezwłoczne podjęcie zadań, o których mowa w ust. 4d, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych zadań.

4h. ⁷⁾ Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii właściwego miejscowo wojewody, może udzielić dotacji podmiotom, o których mowa w ust. 4 i 4b, na ich wniosek. Wojewoda wyraża opinię w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisma ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w którym zwraca się on o wyrażenie opinii.

4i. ⁸⁾ Wniosek o udzielenie dotacji zawiera w szczególności:

- 1) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres wnioskodawcy lub nazwę, siedzibę i adres jednostki organizacyjnej będącej wnioskodawcą;
- 2) określenie organu, u którego wnioskodawca ubiega się o udzielenie dotacji;
- 3) wskazanie rodzaju zadania i wskazanie grobu lub cmentarza wojennego, którego dotyczy wniosek, wraz z danymi adresowymi, o ile dane te można ustalić;
- 4) określenie wysokości dotacji, o którą ubiega się wnioskodawca;
- 5) harmonogram wykonania zadania;
- 6) oświadczenie wnioskodawcy o dysponowaniu zasobami rzeczowymi i kadrowymi zapewniającymi prawidłowe wykonanie zadania;
- 7) kosztorys całkowitych kosztów wykonania zadania.

4j. ⁹⁾ Dotacji udziela się na podstawie umowy zawartej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego z podmiotami, o których mowa w ust. 4 i 4b.

4k. ¹⁰⁾ Umowa o udzielenie dotacji na dofinansowanie zadań, które zostaną wykonane w roku złożenia wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku, zawiera:

- 1) określenie zakresu planowanego zadania i terminu jego wykonania;
- 2) wskazanie grobu lub cmentarza wojennego, którego dotyczy umowa;
- 3) określenie wysokości udzielonej dotacji oraz terminu i trybu jej płatności;
- 4) określenie trybu kontroli wykonania umowy;
- 5) określenie sposobu rozliczenia dotacji;
- 6) określenie warunków i sposobu zwrotu niewykorzystanej dotacji albo dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem.

4l. ¹¹⁾ Umowa o udzielenie dotacji na dofinansowanie zadań wykonanych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku zawiera:

- 1) określenie zakresu wykonanych zadań i terminu ich wykonania;
- 2) wskazanie grobu lub cmentarza wojennego, którego dotyczy umowa;
- 3) określenie wysokości dotacji oraz terminu jej płatności;
- 4) określenie trybu kontroli wykonania umowy;
- 5) określenie sposobu rozliczenia dotacji.

4m. ¹²⁾ Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na zadania związane z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi, które zostaną wykonane w roku złożenia wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku.

4n. ¹³⁾ Wniosek o udzielenie dotacji rozpatruje się w terminie 3 miesięcy od dnia jego otrzymania. Przy rozpatrywaniu wniosku o udzielenie dotacji nie mają zastosowania przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257 oraz z 2018 r. poz. 149).

4o. ¹⁴⁾ Dochodzenie przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego należności wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnie z przeznaczeniem udzielonej dotacji następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

5. Wynagrodzenie partnera prywatnego, z tytułu realizacji zadań publicznych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego może w całości stanowić zapłata sumy pieniężnej ze środków podmiotu publicznego odpowiedzialnego za wykonywanie tych zadań.

Art. 7 [Bezpośredni dozór gminy]

1. Bezpośredni dozór nad stanem grobów i cmentarzy wojennych sprawują gminy, jeżeli czynności dozoru nie poruczono zrzeszeniom i organizacjom społecznym w myśl art. 6 ust. 4.

2. W razie uszkodzenia grobu lub jakichkolwiek urządzeń na cmentarzu wojennym wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub inny podmiot sprawujący opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi jest obowiązany zawiadomić o tym wojewodę.

Art. 8 (uchylony)

Art. 9 [Kary za wykroczenia] Kto naruszy postanowienia art. 4 ust. 2 i art. 5 oraz kto zachowuje się na cmentarzu lub grobie wojennym w sposób nie liczący z powagą miejsca, jeżeli czyn nie stanowi przestępstwa, podlegającego karze surowszej, ulega w drodze administracyjnej *karze aresztu do 6 tygodni*¹⁵⁾ i grzywny do 500 zł¹⁶⁾ lub jednej z tych kar.

Art. 10 [Odesłanie do przepisów o cmentarzach i chowaniu zmarłych] Do grobów i cmentarzy wojennych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, z wyjątkiem art. 6.

Art. 11 (pominięty)¹⁾

Art. 12 [Wejście w życie] Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia¹⁷⁾ i obowiązuje na całym terenie *Rzeczypospolitej*¹⁸⁾ z tym, że na obszarze *województwa śląskiego*¹⁹⁾ zamiast przepisów, powołanych w art. 6 ust. 1 i art. 10, stosuje się odpowiednie przepisy, obowiązujące na tym obszarze.

1) Zamieszczony w obwieszczeniu.

2) Art. 6 ust. 4c dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

3) Art. 6 ust. 4d dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

4) Art. 6 ust. 4e dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

5) Art. 6 ust. 4f dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

6) Art. 6 ust. 4g dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

7) Art. 6 ust. 4h dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

8) Art. 6 ust. 4i dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

9) Art. 6 ust. 4j dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

10) Art. 6 ust. 4k dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

11) Art. 6 ust. 4l dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

12) Art. 6 ust. 4m dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

13) Art. 6 ust. 4n dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

14) Art. 6 ust. 4o dodany ustawą z dnia 26.01.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 369), która wchodzi w życie 1.03.2018 r.

15) Kara aresztu uchylona przez art. X § 1 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks wykroczeń (Dz.U. poz. 115), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1972 r.

16) Obecnie górna granica grzywny została ustalona na kwotę 375 zł na podstawie art. 3 ust. 1 lit. a ustawy z dnia 12 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz o podwyższeniu dolnych i górnych granic grzywien i nawiązek w prawie karnym (Dz.U. poz. 475), która weszła w życie z dniem 20 listopada 1995 r.

1) Zamieszczony w obwieszczeniu.

17) Ustawa została ogłoszona w dniu 30 maja 1933 r.

18) Obecnie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. poz. 483), która weszła w życie z dniem 17 października 1997 r.

19) Autonomia Śląska została zniesiona z dniem 7 maja 1945 r. przez art. 1 ustawy konstytucyjnej z dnia 6 maja 1945 r. o zniesieniu statutu organicznego województwa śląskiego (Dz.U. poz. 92).